

De Syv Sogne

Medlemsblad for Lokalhistorisk Forening
for Helsinge og Omegn

Annisse – Helsinge – Mårum – Ramløse – Tibirke – Valby – Vejby

April 2020

Frederiksværksvej 118

1920-Ramløse Pogeskole

Foto fra Gribskov Arkiv

1956 - Frederiksværksvej 118, Ramløse (Foto: Sylvest Jensen/Det Kgl. Bibliotek)

2019-Frederiksværksvej 118 (Foto: Erik Larsen)

Falck hed oprindelig Zonen heroppe i Holbo Herred:

Fra pensioneret Politiassistent Vilhelm Pedersen har redaktionen modtaget en beretning om Zonen, Zonens Redningskorps, senere Falcks Redningskorps eller bare Falck. Beretningen er blevet til i samtale med tidligere Brandstationsleder Verner Olsen, og delvis fortalt af Vilhelm Pedersen, i det følgende kaldt "VP". Beretningen giver et indblik i redningsvæsenets historie og om de brave folk, der dag og nat rykker ud for at komme egnens befolkning, deres dyrehold og ejendomsbesiddelser til undsætning, når "Den røde hane" galer, eller når vind og vejr truer med voldsomme ødelæggelser, når badegæster kommer i bølgerens vold, eller en færdselsulykke truer liv og lemmer. *(Artiklen er skrevet i 2015)*

Min (VP's) interesse for brand- og redning blev vakt juleaften 1950, og selv om jeg kun lige var fyldt 4 år, husker jeg tydeligt min far, der nærmest hang ud af et 3.salsvindue i Store Kongensgade i København, far skulle nemlig se, hvad der skete længere nede ad gaden i Olfert Fischers Gade, hvor juleaften udviklede sig til en brandkatastrofe med flere omkomne. Min interesse blev ikke mindre, da jeg fra mine bedsteforældres altan på 5. sal i Næstvedgade kunne se lige ned på Østerbro Brandstation, og snakke med brandmanden på toppen af stigen, når der blev holdt øvelse. Om sommeren i Tisvilde, hvor vi havde sommerhus, var jeg "heldig" at opleve Helsingø Zonen til brande bl.a. i Tisvilde hegn samt udrykning til de mange drukneulykker og andre ulykkelige hændelser, der skete i 1950'erne og 60'erne heroppe ved Nordkysten.

Ildebrande og ulykker har hørt hverdagen til lige så længe vi mennesker kan huske, men vi vil nøjes med at lade denne lille beretning om brand og redning begynde i 1920'erne.

Falcks Redningskorps, der blev grundlagt i 1906 af Sophus Falck, begyndte i 1920'erne at oprette små Falck-brandvagter i landdistrikterne. De blev benævnt "Zone-Brandvagter" idet hver

brandvagt fik tildelt et område, en såkaldt "zone", i hvilken den havde slukningspligten.

I 1927 dannedes interessentskabet: "Nord- og Nordvestsjællandiske Zone-Brandvagter", der skulle forestå oprettelse af sådanne Falck-brandvagter i anførte område. I samme år syntes der at være behov for en sådan Zone-Brandvagt i Helsingør, hvorfor der ansøgte efter en person, der kunne varetage stillingen som brandvagsleder. Der indkom omkring 30 ansøgninger, men Politimesteren i Hillerød, H.W. Hützen, der skulle afgøre sagen, ønskede én, der ikke havde søgt stillingen, og denne blev det. Det var vognmand Laurits Olsen, der havde sin vognmandsforretning på Toglerupgård i Vestergade 7 B ved gadekæret i Helsingør.

Det var et klogt valg politimesteren foretog, idet Helsingørs Zone-brandvagt, der åbnede den 1. oktober 1927, blev en i Nordsjælland yderst vellidt og respekteret brandvagt.

Omkring 1930 opstod der strid mellem Falcks Redningskorps og Zone-Brandvagter, og striden endte med, at en del brandvagter løsrev sig fra Falck og oprettede deres egen organisation, der kom til at hedde "Zone-Redningskorpset". Dette blev forholdsvis hurtigt et landsdækkende redningskorps og Falcks største konkurrent, indtil begge korps igen blev til ét ved årsskiftet 1962/63.

Falcks Zone-Brandvagt i Helsingør var en af udbryderne, der gik med Zone-Redningskorpset (herefter benævnt "ZR"), og denne station blev ligeledes en i Nordsjælland og i det øvrige land yderst vellidt og respekteret brand- og redningsstation. En af Laurits Olsens sønner, Verner Olsen, har beredvilligt fortalt lidt om stationens virke gennem tiden:

Verners forældre, Laurits og Gerda, blev gift i 1917, på hvilket tidspunkt de bestyrede "Borshøjgård" på Sankt Helenevej i Tisvilde, hvor de tog sig af nedslidte trav- og galopheste. Da gården blev solgt i begyndelsen af 1920'erne, flyttede familien til

Toglerupgård, hvor Laurits Olsen grundlagde sin vognmandsforretning med en Ford T lastvogn og en taxa, der også blev brugt som skolevogn, da begge forældrene var kørelærere. Lastvognen blev solgt, og to yderligere taxaer kom til.

Chevrolet Taxi - ca. 1934 - Frode (tv) og Kaj Olsen

I 1927 blev også Zone-sprøjten placeret her frem til 1928, hvorefter det hele blev flyttet til Tårnvej 8 i Helsingø, og hvor ZR fik til huse frem til 1. oktober 1963, hvor Falck og Zonen, som korpset nu hed, flyttede til en nyopført station på Frederiksborgvej 50 i Helsingø, hvor stationen stadig ligger, men siden 2010 i en helt nyopført bygning.

Ejendommen på Tårnvej bestod, og består stadig af villaen "Kronholmshvile" og en garagebygning til fire køretøjer samt en garagebygning til et enkelt køretøj. Familien Olsen flyttede ind i villaen med tre børn: Frode, Kaj og Sigrid. De blev installeret på 1. sal, hvor der også var plads til overnattende chauffører. I stueetagen indlogerede forældrene sig. I løbet af 1930'erne kom yderligere 3 Olsen'er til: Birgit, Arne og Verner. På nær et meget lille rum, kaldet "Knaphullet", fandtes ingen vagtstue til de ZR-ansatte.

I 1951 blev taxavognene flyttet til den gamle rutebilstation på Østergade i Helsingø, nær daværende "Centralkroen", da der ellers ikke var plads til de 4-5 ZR-køretøjer, der nu var kommet til.

Kaj, der var blevet selvstændig kørelærer, fik også sin skolevogn placeret på rutebilstationen. Huslejen bestod i renholdelse af ventesal med tilhørende toiletter.

Stationen på Tårnvej i Helsingø

Både Frode, Arne og Verner blev alle ansat ved ZR, og de sluttede et langt redningsvirke som henholdsvis stationsleder for Falck i Farum, Helsingø og Gilleleje. Kaj forblev kørelærer, men var også deltidsbrandmand i Helsingø. Birgit blev gift med ZR-redder Poul Rasmussen.

Den eneste, der havde modtaget en form for brand- og redningsuddannelse, var Laurits Olsen, der qua sin lederstilling for Zone-Brandvagten havde fået sin viden på Falck stationen i Sundbyøster på Amager. Verners far oplærte så sønnerne og Helsingø-stationens brandfolk, samt de kommunale brandfolk ude i de brandkredse, der lå i Helsingøes slukningsområde. Endvidere lærte man af hinandens erfaringer og fejltagelser, Verner kom først på redningsskole i 1966-67.

Fra 1927 og til primo 1950'erne var kravet, at der kun behøvede at køre to mand med sprøjten til mindre brande, da slukningsområdet var inddelt i brandkredse, hvor hver kreds havde et antal hjælpebrandfolk, hvilket var et borgerligt ombud. Dette mandskab blev ringet ud og mødte direkte på brandstedet, med det slukningsmateriel kredsens rådede over. Fra primo 1950'erne skulle der afgå 6 mand med sprøjterne, dog mindst 3 mand. Om brandkredse står der i lov nr. 247 af 10. juni 1960: "Enhver sognekommune deles i brandkredse. Der bør være en kreds for hver landsby og enhver tættere bebygget del i kommunen. Skove, større institutioner, industrielle virksomheder og lignende kan henlægges til særlige brandkredse. Inddelingen bestemmes af sognerådet efter indhentet erklæring fra distriktsbrandinspektøren. Endvidere skal en kommunes brandvæsen omfatte et motoriseret udrykningskorps, samt for sognekommunernes vedkommende yderligere for hver brandkreds en stedlig beredskabsstyrke med lettere slukningsmateriel."

Den stedlige beredskabsstyrke bestod i hver brandkreds af en Brandfoged, en Brandfogedassistent, 3 mand til betjening af en 60 liters håndkraftsprøjte og endelig 9-12 mand fordelt på angrebshold, et slangehold og et vandforsyningshold, der hver havde deres specielle opgaver og var under kommando af Brandfogeden.

Hjælpebrandfolkene blev aflønnet af ZR i de timer, de var indsat på brandstedet, og ud over det var der en særlig bonus til de første tre ankomne hjælpebrandfolk med henholdsvis kr. 8,- 6,- og 5,- (1952 priser), og denne bonus gav tit voldsomme diskussioner om hvem der var mødt først.

Brandøvelse skulle afholdes for hjælpebrandmandskabet én gang om året og uden for sånings- og høsttiden. Øvelsen skulle afholdes ved en af kommunens branddamme, da man så samtidig fik lejlighed til at afprøve, om der var nok vand i den pågældende

dam, samt om standpladsen til sprøjten var i orden. Umiddelbart efter kommunalreformen i 1970 blev hjælpebrandmandssystemet nedlagt de fleste steder i landet.

ZR Helsinges slukningsområde frem til kommunalreformen i 1970 var daværende kommuner: Alsønderup, Blistrup, Esbønderup-Nødebo, Græsted-Mårum, Helsing-Valby, Ramløse-Annisse og Vejby-Tibirke. Endvidere fra oktober 1927 og flere år frem havde man slukningsaftaler med Kregme-Vinderød, Melby og Torup kommuner på Halsnæs, der blev betjent af en sprøjte, der var stationeret på Møllekildegård, Torupvejen 118 i Torup, men den 1. september 1942 blev sprøjten flyttet til Hundested, Nørregade 81 og i 1946 til Amtsvejen 64, også i Hundested. Endelig havde man i en årrække slukningsaftale med Tjæreby Kommune vest for Hillerød.

Søborg-Gilleje Kommune (senere Græsted-Gilleleje) havde eget kommunalt brandvæsen til 1. april 1971, hvor Falck overtog brandslukningen med station på den gamle brandstation på Rostgårdsvej 9 i Gilleleje, og fra den 25. maj 1973 fra en nyopført station på Stæremosen 2, med Verner Olsen som overassistent og daglig leder begge steder, fra den 1. februar 1984 som stationsleder. Fra 2007, hvor Græsted-Gilleleje og Helsing Kommune blev til Gribskov Kommune, er det forsat Falck i Helsing og Gilleleje, der foretager brandslukningen og redningsarbejdet i kommunen, herunder i det kystnære område af Kattegat samt en stor del af Arresø. (2015)

Omkring 1950 fik ZR Helsing sin første deltidsbrandmand, hvilket er en person, der har et hovederhverv, men ved ildebrand og ulykker bliver tilkaldt på deltid. Første mand hed Knud Henriksen, der boede i Kirkegade og var ringer ved Helsing Kirke. Oluf Jensen, der var mekaniker hos Evald Petersen i Vestergade kom til kort tid efter, dernæst tre mekanikere fra Ford i Helsing: Svend Hansen, Tårnvej 4, Evald Søborg, Engerødvej, og Arne

Jørgensen, der ca. 1954 flyttede til Hundested, hvor han fortsatte som brandmand. Så var der manufakturhandler Carl Frederik Iversen, bødker Christian Heintz og mekaniker Helmer Hansen fra Vestergade 7. Der har været adskillige andre gode folk i tidens løb.

Zonen og finske flygtninge:

Under 2. verdenskrig blev Helsingør involveret i fordelingen af finske børn, der kom til Danmark fra det krigshærgede Finland, hvortil ZR i øvrigt havde sendt frivilligt personale medbringende en ambulance til hjælp for finnerne under de såkaldte "vinterkrige". Ifølge Finlandshjælpens statistikker modtog Danmark i første omgang 92 børn, men da krigshandlingerne brød ud igen, kom flere børn her til landet, i alt kom 3777. De fleste børn i 1942. Det var meningen, at børnene skulle tilbage til Finland, men 451 blev i Danmark, og af dem blev 216 adopteret. For de øvrige underskrev plejeforældrene en kontrakt om, at de ville opfostre børnene, og skaffe dem en uddannelse.

I følge et foto fra den 12. december 1942 var der "Finnebørn" fra Horserødlejren hos ZR i Helsingør denne dag, hvor der tilsyneladende blev foretaget en registrering, formentlig af de børn der skulle i pleje hos familier i og ved Helsingør. Til stede var stationsleder Laurits Olsen samt ZR-direktør Eigil Juel Wiibolt. Endvidere dyrlæge Blåkildes hustru, der var formand for Helsingørs afdeling af "Danske Kvinders Beredskab"

Dette var første del af beretningen om Falck-Zonen i Helsingør. Beretningen forsætter i næste udgave af "De syv sogne"

100-året for genforeningen 1920:

Skrevet af Erik Larsen, november 2019

Efter Danmark havde tabt krigen i 1864 måtte man afstå Slesvig, Holsten og Lauenborg til Preussen, det senere Tyskland, og grænsen mellem Danmark og Tyskland kom til at ligge lidt syd for

Kolding. Senere blev der indgået nogle storpolitiske aftaler, som gjorde, at befolkningen i disse tre hertugdømmer skulle have mulighed for at stemme om de ville høre under Tyskland eller under Danmark. Denne mulighed opstod efter første verdenskrig, da Tyskland i 1918 bad om våbenhvile, hvorefter de formelt havde lidt nederlag.

Der blev i begyndelsen af 1920 afholdt afstemninger i Slesvig, Holsten og Lauenborg med det resultat som vi kender i dag. Grænsen blev rykket længere sydpå og en del af det tabte land blev stemt hjem til Danmark. Den 10. juni 1920 red Kong Christian den 10. over den nye grænse på den berømte hvide hest, og der kan fra dengang ses mange billeder og malerier, hvor han også har en pige med på hesten. Officielt blev Sønderjylland genforenet med Danmark den 15. juni 1920 (Valdemarsdag) og vi kan her i 2020 fejre 100-årsdagen for genforeningen.

Overalt i Danmark opstod der i 1920 en nærmest euforisk stemning, alle steder ville man på en eller anden måde byde sønderjyder velkommen tilbage til Danmark, og selv i små sogne og landsbyer kan man i dag finde mindsten, der er rejst i anledning af genforeningen.

Også her i vores område, De Syv Sogne, var der stor interesse for at markere genforeningen:

Optog gennem Helsingø 1920 – Foto fra Gribskov Arkiv

Østergade, Helsingø

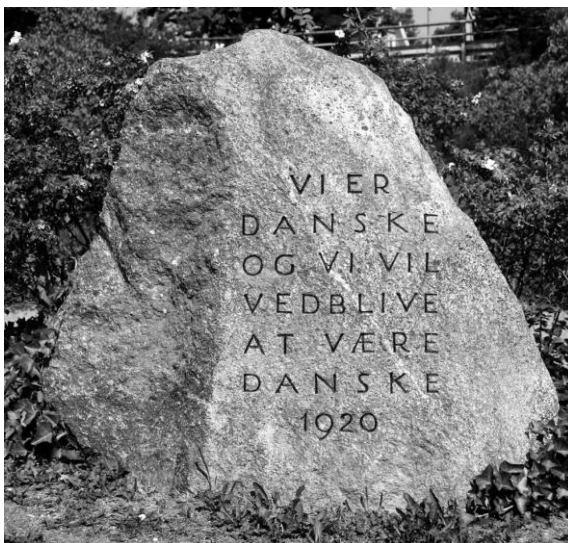
Optog ved Tinghuset i Helsingø

Helsinge Sogn: Mindesten for genforeningen 1920:

I Helsinge Gadekær, tæt ved mindemuren, står en mindesten for Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920.

Stenen i Helsinge dateres til 9. juli 1920, og initiativet til stenen blev taget af Dyrnlæge J. Gram fra Helsinge. Stenen har tidligere stået i forbindelse med flagstangen, som også findes ved gadekæret, men efter flere ændringer og forskønnelser af gadekæret er den nu opstillet ved stien mellem gadekæret og Kirkegade.

Gribskov Kommune har ansvaret for stenens vedligeholdelse, og der flages på dagen den 15. juni, som også kendes som Valdemarsdag og genforeningsdag.

Stenen ved Helsinge Gadekær (Foto: Erik Larsen)

Valby Sogn:

På facaden af den tidligere Valby skole, som nu er blevet til Nordsjællands Efterskole, lige ud til vejen mod Aggebo, står der en

sten til minde om genforeningen i 1920, hvor sønderjyderne igen blev danske. En stor sten er placeret oven på 3 mindre sten. Teksten på den store sten lyder: "Vi er danske og vi vil vedblive at være danske 1864-1920" meget lig teksten på genforeningsstenen i Helsingø og mange andre steder i landet. På de 3 mindre sten er skrevet navnene på 3 faldne borgere fra Valby:
"Chr. Davidsen - Valby Huse - Død i Posen 4-7-1864"
"N. Pedersen - Valby - Død i Isted 25-7-1850"
"Sv. Hansen - Valby - Død på Als 27-7-1864"

Fotograf ukendt.

Mindesmærket i Valby er skænket af borgerne i Valby. Stenene er i 2020 rensat og genopfrisket hos stenhugger. Den 14. maj 2020 har Grænseforeningen planlagt en markering ved mindesmærket,

og den 18. maj 2020 er der planlagt genindvielse på Nordsjællands Efterskole

Genforeningsstenen på Ørby Baun:

Borgerne i Vejby Sogn deltog også med en velkomsthilsen og rejste denne sten på Ørby Baun. Ved afsløringen af stenen den 20. juli 1920 talte Provst Haagen Müller og en veteran fra 1864 afslørede stenen, der var indhyllet i dannebrogssflag før afsløringen

Genforeningssten på Ørby Baun (Foto Erik Larsen)

Teksten der er indhugget i stenen lyder ganske enkelt:

SØNDERJYLLAND

1920

Genforeningssten på Godhavn:

På skolehjemmet Godhavn har man også ville været med til at rejse en sten for Sønderjylland og byde velkommen tilbage til Danmark. Forstander Axel G. Bonnevie var på Godhavn fra 1913 til 1923 og han sørgede for opsætningen af stenen den 25. juli 1920.

Foto: Erik Larsen

Stenen er i dag slemt forvitret, men indskriften lyder:

**SØNDERJYLLAND
1920**

Kilder:

“Bogen om Frederiksborg Amt” (Jørgen Andersens Forlag 1969)

Mindesmærker i Nordsjælland, udgivet af Nordsjællands Museumsforening, redigeret af Anders Uhrskov

Slots- og Kulturstyrelsen; Monumenter og nationale mindesmærker

Ordinær generalforsamling

Lørdag den 1. februar 2020 kl. 14,00 afholdt foreningen ordinær generalforsamling i Lille Sal, Kulturhuset, Skolegade 43, 3200 Helsingø.

25 personer var mødt op, genvalgt blev Niels Andersen, Eigil Pagter Møller og Finn Klitgaard. Per Mortensen blev nyvalgt som bestyrelsessuppleant.

Efter generalforsamlingen viste Willy Larsen en billedserie om de gamle gårde i Helsingø by og deres placeringer, hvorfra de senere lagde jord til Helsingø bys udvikling.

Klubbens bestyrelse konstituerede sig efter generalforsamlingen med Willy Larsen som næstformand, Finn Klitgaard som kasserer og Poul Erik Thomsen som formand. Øvrige bestyrelsesmedlemmer er Aase Bomholdt, Niels Andersen og Eigil Pagter Møller.

Fra Generalforsamlingen 1. februar 2020

Hvis nogen har lyst til at fortælle eller skrive en morsom, spændende eller interessant historie fra lokalområdet, så kontakt et bestyrelsesmedlem, se kontaktinformation på bagsiden.

Kontingentbetaling 2020

Forfalder til betaling 01.02.2020 med kr. 150,- for enkeltstående medlemmer eller kr. 150,- samlet for ægtefæller. Konto nr. 1551-10160464.

Lokalhistorisk forening for Helsinge og Omegn.

Formand: Poul Erik Lehmann Thomsen

mail: info.lofoheom@gmail.com

Kasserer: Finn Klitgaard – Tlf. 20121577

Mail: finn.klitgaard@adslhome.dk

Redaktør: Willy Larsen – mail: birkedal13@gmail.com

Hjemmeside:

www.lokalhistorisk-helsinge-omegn.123hjemmeside.dk

Facebook: Lokalhistorisk Forening Helsinge Omegn

Næste arrangement:

På grund af den ukendte situation omkring Corona-krisen er der ingen planlagte arrangementer. Følg myndighedernes anbefalinger, så håber vi at det snart er overstået. Pas godt på jer selv og andre indtil vi kan ses igen.

Medlemsbladet "De Syv Sogne" forventes udsendt planmæssigt i august måned 2020.

Nye medlemmer: Henvendelse til en af ovenstående kontakter.
Kontingent: kr. 150 årligt for enkeltstående medlem eller for ægtefæller/ samlevende i samme husstand.

Bestyrelsen ønsker alle en god påske